

Alain de Benoist A törvényes terrortól a globális terrorizmusig

antidogma.hu, cs, 2007/06/07

Az ellenállók gyakran terroristák egyesek számára, a terroristák pedig ellenállók mások számára. Legalitás és illegalitás, törvényesség és törvénytelenység között a határvonal mindig a történelmi széliránynak megfelelően változik. A Terror francia forradalom alatti bevezetésétől a 2001. szeptember 11-ét követő terrorizmus elleni „totális háborúig” nem könnyű eligazodni a címkézésben.

Az 1990-es évek végén Gorbacsov tanácsadója, Alekszandr Arbatov kijelentette az amerikaiaknak: „A legrettenetesebb csapást mérjük önökre: meg fogjuk fosztani önöket az ellenségtől”. Jellemző szavak. A „gonosz szovjet birodalmának” eltűnése ugyanis azzal a kockázattal járt, hogy eltünteti az amerikaiak szövetségeseik fölötti uralmának ideológiai legitimitását. Éppen ezért az amerikaiaknak találniuk kellett egy pótellenséget, amelynek a valós vagy feltételezett, de a felnagyításra és instrumentalizálásra mindenképpen alkalmas fenyegetése lehetővé teszi számukra, hogy továbbra is ráerőltessék uralmukat a többé-kevésbé vazallusokká változott partnereikre. Ezt tette az Egyesült Államok a terrorizmus elleni globális háború (Global War on Terrorism) fogalmának a 2001. szeptember 11-i támadást követő megfogalmazásával. Az ellenség eme ismételt megjelölése magyarázza azt, hogy az utóbbi évek során a jelenlegi világhelyzetet többen is Carl Schmitt munkássága egyik-másik aspektusának fényében kezdték vizsgálni, leggyakrabban az Amerika által folytatott hadműveletekre és az iszlamizmus vagy a terrorizmus elleni harcban Washington által foganatosított intézkedésekre utalva. Ezt tesszük mi is, amikor a „globális” terrorista alakját a partizán figurájával hasonlítjuk össze, ahogyan azt Carl Schmitt tette híres művében (Theorie des Partisanen. Zwischenbemerkung zum Begriff des Politischen, Duncker u. Humblot, Berlin 1963).

Előbb azonban fontos emlékeztetni, hogy eredetileg a „terror” szó egyáltalán nem a partizán tevékenységére vonatkozik. A „Terror” az 1793

szeptemberétől 1794 júliusáig tartó időszak neve, amely alatt a francia forradalmi hatalom „napirendre vette a terrort”, hogy megsemmisítse politikai ellenzékét. Amikor feltűnik a politikai porondon, a „terrorista” tehát nem irreguláris harcos, aki tettének legitimitását azzal a törvényességgel állítja szembe, amely ellen harcol, hanem éppen ellenkezőleg: törvényes szereplő. Az 1793-as „Terror” állami jelenség, a francia forradalom egyik epizódja. Az állam nevében gyakorolják, és mint ilyen, az erőszak törvényes monopóliumát feltételezi. Maga a „terrorizmus” szó először 1794-ben jelenik meg a francia nyelvben az akkor hatalmon lévő politikai „terror” rendszerének megjelölésére. Két évvel később bekerül a szótárba. „A pokol ördögeinek terroristának nevezett ezreit eresztették rá a világra”, jegyzi meg akkor Edmond Burke. A szó tehát eredetileg egy állam vagy egy politikai rendszer tetteire vonatkozik, vagyis egy legális cselekedetre (amelyet illegitimnek lehet nyilvánítani), nem pedig egy illegális cselekedetre (amelyet legitimnek lehet nyilvánítani). Csak később, a XIX. század folyamán értelmezik a „terrorizmust” mindenekelőtt egy állam vagy politikai rendszer ellen végrehajtott akció törvénytelen formájaként. Akkor töltődik fel negatív töltéssel és szűnik meg önmeghatározáskénti használata. (A „terror” szót azonban továbbra is használni fogják totalitárius rezsimek - mint amilyen a náci vagy a sztálinista rendszer - által foganatosított bizonyos intézkedések minősítésére. Akkor „terrorról” fognak beszélni, de nem „terrorizmusról”, és a két fogalmat különválasztják.) Ez a megjegyzés fontos, mert lehetővé teszi annak megértését, hogy létezhetett (és mindig is létezik) állami terrorizmus.

Egyébként a „Terror” franciaországi megjelenése együtt jár a történelemben elsőként a francia forradalmárok által 1792 áprilisában indított „totális” háborúval, amely kifejezést például sohasem alkalmazták a XVI. századi vallásháborúkra vagy a harmincéves háborúra, a lefolyásuk során elkövetett számos kilengés ellenére sem. A totális háborút a korábban háborús időben alkalmazott hagyományos distinkciók tényleges eltörlése jellemzi. Ennek egyik mozgató tényezője 1792-ben a történelem első valódi tömeges mozgósítása lesz, amely elsőként jelent frissen besorozott és kizárólag civilekből álló zászlóaljokat, később pedig mintaként fog szolgálni a totalitárius rezsimek számára a polgári lakosság járomba fogásához. Másrészt a konfliktus a társadalmi élet minden aspektusára kiterjedő,

korlátlan célokat tűz maga elé. Miközben a forradalmár „terrorista” olyasvalakiként mutatja be önmagát, mint aki erényes tevékenységet végez („megtisztítja” a társadalmat), a forradalmi háború egyformán érinti a harcolókat és a nem-harcolókat. Azok, akik beindítják, maguk is „végsőig folyó háborúként” említik. Bouchotte hadügyminiszter kijelenti, hogy „el kell vinni a terrort az ellenségeinkhez”. Robespierre felszólít „az ellenség végső megsemmisítésére”. Ugyanez a cél a belső ellenség tekintetében is, ami azt jelenti, hogy a külső háború és a polgárháború ugyanazon elveknek engedelmeskedik: a Vendée-beli háború során a köztársasági csapatoknak kifejezetten megparancsolják, hogy ne ejtsenek foglyokat és válogatás nélkül mészárolják le a férfiakat, nőket és gyermekeket. A totális háború „korábban még sohasem látott harcosok tömegeit mozgósítja, akiket az ellenség teljes elpusztításáig tartó győzelem akarata hevít. Ez tehát egy kegyelem nélküli háború, amely elveti a fegyveres összecsapás elkerülését és mielőbbi befejezését célzó tárgyalást”, írja Jean-Yves Guiomar (*L'invention de la guerre totale, XVIII-XX. siècle, Félin, Párizs 2004*). Teljes tehát a „szabályozott háború” forradalom előtt érvényesülő elveivel való szakítás. Ennek a korlátlan háborúnak egy másik figyelemre méltó jellegzetessége is van, éspedig az, hogy a „szabadság” nevében folytatják. A forradalmárok, akik 1790 májusában ünnepélyesen proklamálták arra vonatkozó szándékukat, hogy „örökre” lemondanak a hódító háborúkról, cselekedetüket - és annak korlátlan jellegét - az „elnyomott népek felszabadításának”, a királyi hatalom megdöntésének és a forradalmi elvek elterjesztésének akaratával indokolták. Ha szomszédos országokat támadnak meg, ezt a „szabadság terjesztéséért” teszik; ha tömegmészárlásokat követnek el, ezt erkölcsileg (és ideológiailag) olyan magasztos cél igazolja, amelyért minden eszközt be kell vetni. A morális háború és totális háború közötti, Carl Schmitt által jól megvilágított kapcsolat egyik iskolapéldájával állunk itt szemben. Carl Schmittnél a partizán alakja alapvető fontosságú, mert tökéletes bizonyítéka annak, hogy az állam és a politika nem szükségképpen szinonim fogalom, hanem szét is válhatnak. A partizán ugyanis különösképpen politikai harcot folytat, de az állami ellenőrzésen kívül, sőt általában az állam ellenében. A partizánakció megmutatja, hogy az államok közötti háborúkon kívül is vannak háborúk, és hogy nem csak az államok lehetnek ellenségek.

Schmitt különbséget tesz a XIX. század elején, a napóleoni megszállás ellen, Porosz- és Spanyolországban folytatott gerillaháborúkban feltűnő partizán, illetve a modern forradalmi harcos alakja közé. Persze mindkettő irreguláris harcos, aki a pillanatnyi legalitáson kívül cselekszik, és aki ezzel a legalitással olyan legitimitást állít szembe, amely letéteményesének önmagát tekinti. Mindketten szabad harcosok, akik „ellenállóként” írják le önmagukat, miközben a közhatalom, amely megtagadja tőlük az ellenállás vagy a lázadás jogát, nemcsak „illegális”, hanem „illegitim” harcosként bélyegzi meg őket. Mindketten nagyon is tudatában vannak annak, hogy ki a barát és ki az ellenség (és nyilvánvalóan ez az a pont, amely leginkább felkelti Schmitt érdeklődését), mivel ahhoz, hogy harcoljanak ellene, nincs szükségük arra, hogy megjelöljék számukra az ellenséget (ahogy a terrorista is azt tekinti ellenségnek, akit egyetlen közhatalóság vagy törvényes szerv sem prezentál számára ellenségként). Végül pedig, magukkal a tetteikkel mindketten érvénytelenítik a civilek és katonák közötti hagyományos megkülönböztetést, amely eredetileg a harcos és nem harcos közötti megkülönböztetéshez kapcsolódott (a polgári személyről azt feltételezték, hogy nem vesz részt a háborúban, és ezért különleges védelmet élvezett). A partizánok ugyanis nem szükségképpen katonák, sőt, csak ritkán azok. Leggyakrabban olyan civilek, akik úgy döntöttek, hogy fegyvert fognak. És ezek a civilek gyakran maguk is más civilekre támadnak, akiket ellenségeik cinkosainak vagy szövetségeseinek tekintenek. A partizán és a forradalmi harcos mindazonáltal nagyon is különbözik egymástól. Az irregularitáson és politikai elkötelezettségének intenzitásán túl a partizán megkülönböztető jegyének Carl Schmitt a harctéri mozgékonyágát, különösen pedig a tellurikus (tellurisch) jellegét tartja. A partizán céljai ugyanis általában a saját területére korlátozódnak. Akár egy idegen megszállásnak akar véget vetni, akár egy általa illegitimnek tartott politikai rendszert akar megdönteni, cselekedete ehhez a területhez igazodik, tehát a föld logikájához tartozik.

Más a helyzet a „forradalom harcosával” vagy a „forradalmi aktivistával”, akinek a megjelenését Carl Schmitt Leninhez vezeti vissza, és aki „egy ideológia abszolút agresszivitásával” azonosul vagy az „elvonat igazságosság” ideálját szándékozik megtestesíteni. (A Rajnai Új Hírlap 1848. november 7-i számában Marx „a forradalmár terrorizmust” már a győzelem megszerzése érdekében alkalmazandó módszerek egyikeként

említette, az erőszakot azonban majd Lenin teszi a hatalom proletariátus általi meghódításának elkerülhetetlen kiinduló pontjává.) Eredetileg egy klasszikus típusú partizánról lehet szó, aki „ellenállhatatlanul a technikai és ipari haladás erőinek mezejébe” került. „Mozgékonyosságát (akkor) annyira felerősíti a motorizáció, hogy azt kockáztatja, hogy többé már egyáltalán nincs helyi kötődése. (...) Az efféle motorizált partizán elveszíti a tellurikus jellegét” (Theorie des Partisanen, op. cit., 224. old.). Tellurikus jellegének elvesztése abból ered, hogy a forradalmi harcos nem kötődik zsigerileg egyetlen területhez sem: virtuálisan az egész Föld az akciómezeje. Nála azonban a határtalanság más téren is megnyilvánul. A „forradalom harcosa” az eszközök megválogatásában is kivonja magát a határok alól. Meggyőződve arról, hogy teljesen „igazságos” háborút folytat, erkölcsi és ideológiai értelemben egyaránt radikalizálódik. Ellenségét elkerülhetetlenül bűnözőként jelöli meg és viszonzásképpen őt magát is ugyanígy jelölik meg. A forradalmi harcossal megjelenik az abszolút ellenségesség. Lenin számára „a kommunista forradalom a cél a világ minden országában; minden, ami ezt a célt szolgálja, jó és igazságos. (...) Lenin szemében egyedül a forradalmi háború valóságos háború, mert az abszolút ellenségességből születik. (...) Azon a napon, amikor a párt abszolút értéket szerzett, maga a partizán is abszolút lett és az abszolút ellenségesség képviselőjének rangjára emeltetett”, írja Carl Schmitt (Ibid., 257. és 303. old.).

„Ott, ahol a háborút mindkét részről nem-diszkriminatív háborúként folytatják..., a partizán egy marginális figura, aki nem érvényteleníti a háború kereteit és nem módosítja e politikai jelenség együttesének szerkezetét. Ha azonban a harc magába foglalja az ellenfél kriminalizációját a maga teljességében, ha a háború például az osztályellenség által osztályellenség ellen folytatott polgárháború, ha fő célja az ellenséges állam kormányának megsemmisítése, az ellenség eme kriminalizációjának forradalmi robbanó ereje a partizánt a háború valódi hőisévé teszi. Ő az, aki végrehajtja a bűnöző vagy ártalmas elem ellen hozott halálos ítéletet. Ez a justa causa-háború logikája, amely nem ismer el önmagának justus hostis-t” (Ibid., 235. old.). A mai terrorista nyilvánvalóan ez utóbbi figura időben legutóbbi megtestesülése vagy örököse. A partizán eme két alakja mennyiben felel meg az állami kalóz, illetve a magánkalóz alakjának? Julien Freund írta húsz éve, hogy „a partizánháború és a jelenlegi terrorizmus

valamiképpen az állami kalóz és a magánkalóz reprodukálása. (...) A partizán jelenlegi alakja úgyszólván az állami kalóz szárazföldi másolata, a terrorista alakja pedig a magánkalóz másolata. Kétségtelenül van logika az irregularitásban, abban az értelemben, hogy néha alig lehetett határt vonni az állami, illetve magánkalóz közé; ugyanez van a partizán és a terrorista esetében” (Postface a Carl Schmitt, *Terre et Mer. Un point de vue sur l’histoire mondiale*, Labyrinthe, Párizs 1985, 108-109. old.). Schmitt ugyanis az állami kalóz figurájában a partizán alakjának előzményét látta. Itt olyan kalózról beszél, aki nyilvános elismerést élvez, noha irreguláris módon cselekszik, szemben a magánkalózzal, akit bűnözőnek tekintenek. A kalóz azonban a tengeren tevékenykedik, miközben a partizán Schmitt számára lényegileg a szárazföldhöz kötött. A modern terrorista mindezen megkülönböztetéseken túllép. Nyilvánvalóan nem hasonlítható az állami kalózhoz, de nem is magánkalóz, mert a motivációi, amelyek különösképpen politikaiak, nincsenek kapcsolatban az érdekekkel vagy a haszonnal, és a hatóterülete is korlátlan, mert túllép a szárazföldön és a tengeren egyaránt.

Carl Schmitt arra gondolatra is reagál, hogy a technikai és ipari haladás elavulttá teszi a partizán alakját. Figyelemre méltó tisztánlátással éppen hogy azt állítja, hogy ugyanez új dimenziót fog neki adni. „Mi fog történni, teszi fel a kérdést, ha az az embertípus, amely idáig a partizánt adta, sikeresen alkalmazkodik technikai és ipari környezetéhez, felhasználja az új módszereket és kifejleszti a partizán új és alkalmazkodó fajtáját? (...) Ki tudja majd megakadályozni új és váratlan ellenségességtípusok feltűnését, amelyek működése egy új partizán váratlan megtestesüléseit fogja eredményezni?” (Theorie des Partisanen, op. cit., 287. és 305. old.). Schmitt itt profetikus módon előre bejelenti a „globális partizán” (Kosmopartisan) korszakát. A terrorizmus ma már nyilvánvalóan nem új jelenség. Új viszont az a központi hely, amelyet napjainkban betölt (vagy amelyet neki tulajdonítanak) a nemzetközi szintéren. Itt azonban szembeötlő a kontraszt a „terrorizmus” elítélésének mindenütt jelenvalósága és a fogalomhoz kapcsolódó értelmezésbeli elmosódottság között, amely nyilvánvalóan elősegíti a kifejezés instrumentalizálását.

Az egyik ezzel kapcsolatos kérdés a terrorista akció legitimitásának eszméjével függ össze, amelyet a terroristák állandóan hangoztatnak ugyan, de amelyet ellenfeleik nyilvánvalóan megtagadnak tőlük. A partizán

problematikája önmagában is kérdéseket vet fel a legalitás-legitimitás páros kapcsán. Minthogy törvénytelen harcos, a partizán csak olyan legitimitásra hivatkozhat, amely magasabb rendű az által a hatóság által hozott pozitív törvéynél, amely ellen harcot indít, ami egyúttal annak a kétségbe vonását is jelenti, hogy a legalitás és a legitimitás valaha is összemosható. Ez ismét csak egy tipikusan schmitti téma.

Tagadhatatlan, hogy a „terrorizmus” bizonyos formáit legitimnek ismerték el a közelmúltban, mindenekelőtt a második világháború pillanatában, amikor az ellenállókat változatlanul „terroristáknak” minősítették a német megszálló erők, majd pedig a dekolonizáció idején, amikor számos terrorista csoport „szabadságharcosnak” (freedom fighters) nyilvánította magát és fegyveres harcban igyekezett kivívni országa függetlenségét a régi gyarmattartó hatalmaktól.

Az 1949. október 12-i négy genfi konvenció például a reguláris harcosok jogainak és kiváltságainak többségét megadja az ellenállóknak is. Meg kell azonban jegyezni, hogy elvileg a gerilláknak, noha irreguláris harcosok, látható módon kell viselniük fegyvereiket és megkülönböztető jelzésekkel is rendelkezniük kell, ami normál esetben arra készíti az államokat, hogy katonaként kezeljék őket. 1945 után, a gyarmatosítás elleni harcok korszakában számtalan fegyveres kisebbség, „felszabadító” vagy gerillamozgalom ellenálló szervezetként jelentkezett olyan államapparátusokkal szemben, amelyek „felforgató” és „terrorista” csoportosulásoknak minősítették őket. Amikor harcaik befejeződtek és nemzetközi elismerést nyertek, az általuk használt módszerek retrospektíve igazságosnak tündek, ily módon azt az eszmét erősítve, hogy bizonyos esetekben a terrorizmus legitim lehetett. Persze azt is hangoztatták, hogy a terrorizmus nem igazolható ott, ahol a politikai és társadalmi követelések másként is kifejeződhetnek. A vélemények azonban csakis különbözhetnek azon kritériumok tekintetében, amelyek lehetővé tették a „jó” és a „rossz” terrorizmus szétválasztását. Az, hogy egy adott terrorizmus morálisnak vagy immorálisnak minősült, ily módon - legalábbis bizonyos mértékben - a propagandától vagy a puszta szubjektivitástól függött. Az antikolonialista harcok idején nagyon divatos „szabadságharcos” kifejezés csak legutóbb kezdett kimenni a szokásból, miután az ENSZ az 1970-es évek folyamán elfogadta „a terrorista merényletek megszüntetését célzó” első nemzetközi

konvenciókat.

Az „ellenállók” és „terroristák” közötti határvonal annál inkább porózusnak tűnt, hogy bizonyos országok részben a terrorizmus révén vívták ki függetlenségüket, és egyes események vagy rendszerváltások egykori terroristákat juttattak hatalomra, egyúttal elfogadott tárgyalópartnerekké és országuk tiszteletre méltó képviselőivé változtatva őket. Az exterrorista Menahem Begin és Jichak Samir, akik Izrael Állam kikiáltása előtt arab civilek elleni támadásokban jeleskedtek, később a legmagasabb vezetői posztra emelkedtek országukban. (A Menahem Begin vezette Irgun zsidó terrorszervezet volt az első, amely a „kormányzati terror” ellen harcoló „szabadságharcosként” írta le magát, szemben a „terrorista” címkét felvállaló Lehi (Stern csoport) nevű konkurensével.) Ugyanez volt a helyzet olyan algériai vagy dél-afrikai vezetők esetében, mint Ahmed Ben Bella vagy Nelson Mandela.

Még manapság is egyesek „ellenállói” igen gyakran mások „terroristái”. A kifejezés használata bizonytalan, sőt megfordítható. Miközben az Egyesült Államok az iszlamista mozgalmaknak is támogatást nyújtott a nacionalista és világi arab mozgalmak befolyásának ellensúlyozása végett, a hidegháború időszakában sohasem habozott bizonyos terrorista csoportokat támogatni, nevezetesen Nicaraguában, Angolában és Afganisztánban - ahogyan az első öbölháború után is ugyanezt tette az autóbombás merényletekért felelős iraki ellenzéki csoportok esetében. Ugyanazok a tálibok, akik az afganisztáni szovjet invázió idején „szabadságharcosoknak” minősültek, rögvest „terroristák” lettek, amint ugyanazokat a módszereket kezdték alkalmazni egykori szövetségeseik ellen. Az UCK harcosai, akiket „ellenállókként” mutattak be, amikor a NATO-erők Szerbiát bombázták, egyből „terroristákká” váltak, mihelyst a NATO és Egyesült Államok szövetségeseinek számító Macedóniára támadtak. És az ilyesféle példák sora még hosszasan folytatható lenne.

Az amerikaiak és európaiak között fennálló nézeteltérés az olyan mozgalmakra alkalmazható minősítések tárgyában, mint amilyen a palesztin Hámász és a libanoni Hezbollah, szintén azt bizonyítja, hogy nehéz átjárhatatlan határt húzni „ellenállás” és „terrorizmus” közé. Az izraeli törvények szerint a palesztinok által elkövetett erőszakos akciók bűncselekményeknek minősülnek, amelyek elkövetői nem élvezhetik a

hadifogolytárust. Ugyanakkor viszont az ellenük indított megtorló akciókat hivatalosan háborús cselekményeknek minősítik, nem pedig rendőri eljárásnak, tehát a fogantatásuk során elkövetett károkozásért nem követelhető jóvátétel (v.ö.: Henry Laurens, „La poudriere proche-orientale entre terrorisme classique et violence graduée du Hezbollah”, in Esprit, 2005. május).

A terrorizmus törvénytelenységét egyébként is a számos ország politikai életében megfigyelhető „alkotmányozatlanság” és a világon egyre sokasodó ellenőrizetlen vagy „szürke” zónák általánosabb keretébe kell beilleszteni: a déli félteke megapoliszaiban növekszik a városi dzsungel kiterjedése, valóságos magánhadseregek alakulnak a szervezett bűnözés szolgálatában, mesterséges tőzsdekrachok kirobantására képes „számítógépes gerillák” jelentek meg, egyre inkább eltűnik a határ a pénzügyi és a bűnözői tevékenység között stb. A transznacionális politikai-bűnszervezetek évente mintegy 70 milliárd dollárra tesznek szert, amelynek felét visszapumpálják a világgazdaságba.

Végül pedig a legalitás-legitimitás pároshoz viszonyított terrorizmus státusának kérdését tovább komplikálja a „legális”, adott esetben állami terrorizmus létezése. A terrorizmus legáltalánosabb definíciói egyébként nem zárják ki ezt az állami terrorizmust, amellyel kapcsolatban ki kell hangsúlyozni, hogy mindig több áldozatot követel, mint a „szub-etatikus” illegális erőszak. Ha ugyanis a terrorizmust olyan módszerként határozzuk meg, hogy miként lehet a lehető legnagyobb károkat okozni a lehető legnagyobb számú ártatlan áldozatnak, miként lehet szándékosan elpusztítani véletlenszerűen kiválasztott ártatlanokat a lakosság demoralizálása vagy körében minél nagyobb pánik kiváltása végett vagy hogy ily módon a politikai vezetőit kapitulációra kényszerítsék, akkor a második világháború során a német és japán városok ellen végrehajtott angolszász terrorbombázások kétségtelenül ebbe a kategóriába tartoznak, mivel minden esetben nem-harcolókat vettek célba.

David C. Rapoport, a UCLA professzora és a Terrorism and Political Violence nevű folyóirat alapítója négy nagy terrorhullámot különböztet meg a modern történelemben. Az első, amely Oroszországban kezdődik az 1880-as években és gyorsan kiterjed a Balkánra és Nyugat-Európára, különösen az anarchisták műve. A századforduló időszaka a „politikai gyilkosság

aranykora”. A modern idők eme első politikai akcióit a napisajtó fejlődéséhez, a közlekedési eszközök elterjedéséhez és a távirat feltalálásához kötik (vö. „Terrorisme et médiatisme”, in De Defensa, Brüsszel, 1998. május 25.). A második hullám az antikolonialista mozgalmak eredménye, amely 1920 körül kezdődik, és mintegy négy évtizeden át tart, a 60-as évek körül tetőző csúcsponttal. Ez fogja megerősíteni azt a képzetet, hogy a terroristák mindenekelőtt „szabadságharcosok”. A harmadik, kisebb kiterjedésű hullám ultrabalos szervezetekhez köthető, amelyek Che Guevara halála után a városi gerillaharc mellett döntöttek, mint az olasz Vörös Brigádok (BR), a francia Action directe, a német Vörös Hadsereg Frakció (RAF), az uruguayi Tupamaros, az argentin Montoneros stb. Ez a hullám mára visszaesett a legtöbb nyugati országban, viszont tovább él számos helyen a harmadik világban (Nepál, Peru, Kolumbia stb.). A legutolsó, jelenlegi hullám az iszlamista dominanciájú világterrorizmus. Mindenekelőtt a - nagyon helytelenül - „kamikaze-akcióknak” nevezett öngyilkos merényletek jellemzik (a második világháborús japán kamikazék reguláris harcosok voltak, akik ráadásul sohasem támadtak polgári célpontokra), amelyeket azonban nem ők találtak fel (a XIX. században a dinamitos merénylő már gyakran felrobbant a bombájával együtt). Egyes szerzők ezt a hullámot 1968 nyarához vezetik vissza, amikor Georges Habas Palesztina Felszabadításának Népi Frontja nevű szervezete eltérítette az izraeli légitársaság két repülőgépét. Ekkor azonban még nem lehetett „globális terrorizmusról” beszélni. Az 1979-es év azonban döntő fordulatot hozott az iráni iszlám forradalom és az afganisztáni szovjet invázió bekövetkeztével, amely megnyitotta az iszlám éra új évszázadát. Noha a teheráni iszlám forradalom lényegében Amerika-ellenes volt, az Egyesült Államok mégsem habozott támogatni és pénzelni az afgán iszlamistákat, akik tíz éves küzdelem után kivonulásra készítették a szovjeteket. A berlini fal leomlása és a szovjet rendszer felbomlása után egyes Afganisztánban kiképzett iszlamista harcosok Algériában és a mozlím többségű volt szovjet tagköztársaságokban, majd Irakban és máshol folytatták a fegyveres harcot. A hidegháború korszakában elsősorban a KGB-t gyanúsították a terrorista csoportok manipulálásával, látható azonban, hogy a KGB eltűnése egyáltalán nem vetette vissza a terrorizmust. Éppen ellenkezőleg.